

SUBIECTUL HERTA MÜLLER ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ

The Herta Muller Subject in Romanian Press

Lector univ. dr. Lia Florica FAUR
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad

Abstract: Before being awarded the Nobel Prize, Herta Muller’s visits to Romania were not signaled in the press. Yet, the Nobel radically changed the public perception of the author and transformed her not only into a subject but also a controversy.

Does the Nobel Prize won by Herta Muller in 2009 belong to Romania? Such questions keep on being addressed in the Romanian press and the news related to this subject might constitute the plot of a novel. Romanian and foreign intellectuals asked themselves at once: “Who is Herta Muller?” and more or less documented opinions began to appear. It is considered that Herta Muller is not Romanian, but that she was born in Banat to a German family and that she only wrote in German language. By her declarations, Herta Müller draw the attention of the Romania public to the dissidence, not only as cultural resistance but also moral intent.

Keywords: Nobel Prize, press, dissidence, debate, interview, Atheneum

Inevitabil, „subiectul” Herta Müller a stârnit polemici după decernarea premiului Nobel, presa, care o revendica isteric pe scriitoarea laureată, nu atingea decât vag faptul că e o scriitoare de succes și purtătoarea unui mesaj politic. Cărțile sale apăruseră la Editura Polirom, dar nu aveau nicio rezonanță printre cititorii români, nici Nicolae Manolescu și nici Alex Ștefănescu nu scriau vreun cuvânt despre ea în „Istoria...” lor.¹ Pe de altă parte, laureata era mândria intelectualității românești, a disidenței nemărturisite, legătura cu lumea civilizată.

Juriul *Academiei din Stockholm* și-a motivat decizia de a-i acorda premiul prin „densitatea poeziei și sinceritatea prozei în care a descris plastic universul dezmoșteniților”, ea însăși fiind o victimă a comunismului.

Mai mult decât o descoperă presa, Herta Muller se descoperă singură, se prezintă în fața publicului cititor românesc prin interviurile acordate diferitelor cotidiane, televiziunilor, prin modul său de abordare a realităților postdecembriste. Societatea românească e cartografiată lucid de un cetățean care a trăit în România lui Ceaușescu și s-a întors să descopere o altfel de patrie, trăind însă o dezamăgire asemănătoare, legată de simulacrul democrației:

¹ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008 și Alex Ștefănescu *Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)*, Editura Mașina de scris, București, 2005

„România postcomunistă nu a dezbrăcat toate măștile ororii comuniste, dintre care cea mai perfidă rămâne cea a delațiunii, iar cea mai cruntă, cea a anihilării intimității”², declară scriitoarea pentru săptămânalul german DIE ZEIT. Reluând articolele apărute în presa tipărită sau în cea virtuală, se dezvăluie o Herta Müller care, pe lângă „trauma dezmoștenitului”, continuă să fie afectată și de percepția celor care ar trebui să-i înțeleagă cel mai bine suferința. Intelectualii români și-au trăit disidența, cei care au făcut-o, cu conștiința împlinită, că doar atât a fost posibil pentru supraviețuirea sub regimul dictatorial ceușist.

În acest sens, aducem în discuție întâlnirea de la Ateneul Român dintre laureată și Gabriel Liiceanu, din 2010, moment de mare intensitate, în care Herta Müller vorbește despre patrie, cu sensul de „acasă”, și limbă, dezavuând expresia „limba este patria”. Afirmă cu amărăciune că „tâmpita de patrie vine cu tine chiar dacă nu vrei și te chinuiește și acolo unde te-ai dus să scapi cu viață”³, expresie care va fi preluată și în alte tipuri de discurs. Pe acest fond al discuțiilor se creează o tensiune, întreruptă, din când în când, de aplauzele frenetice ale publicului, reacție pe care Gabriel Liiceanu pare a nu o înțelege. Presa menționează:

„Vizita de luni seara a stârnit un interes incredibil în rândul publicului bucureștean, care s-a înghesuit să intre în clădirea Ateneului. O altă mulțime de oameni încerca să facă rost de o invitație; la 19.30, la o oră după debutul evenimentului, oamenii mai negociau cu portarii din spatele ușilor încuiate un eventual acces. Cei care au avut norocul să se afle în sală au asistat la una dintre puținele dezbateri autentice, fără mănuși, pe subiectul complicității intelectualilor cu dictatura.”⁴

Publicul românesc s-a prezentat lamentabil, îndreptățind expresia Hertei Müller de la Ateneu: „Ați venit aici ca la circ”. Pentru că așa se înfățișează realitatea filmată, spectacolul politic cotidian, sau întreg spațiul public. Dezbaterea a avut accente stridente, hilare pe alocuri, iar publicul a jucat un rol foarte important.

Herta Müller mărturisește că nu i-a fost deloc ușor să plece, că nu asta era dorința ei, acuzând angajamentul politic lipsit de consistență al intelectualilor români, care nu au susținut

² <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4514775,00.html>, Interviu acordat hebdomadarul DIE ZEIT, *Securitatea este pe mai departe activă*, de Rodica Binder și Robert Schwartz, 27.07. 2009

³ <http://www.youtube.com/watch?v=dC2xXcY-z3w> “Herta Muller la Bucuresti, 2010” (part 1/5 dialog cu Gabriel Liiceanu)

⁴ <http://www.romanialibera.ro/cultura/oameni/dialogul-herta-muller-gabriel-liiceanu-moment-istoric-pentru-cultura-romana-200986.html>

nicio formă reală de protest politic. Liiceanu motivează că elita intelectuală s-a opus sistemului refuzând să-și „prostitueze cuvintele” și să scrie cărțile propagandistice:

„Unii dintre noi am avut naivitatea să credem că aveam un angajament politic. Dar acum aflăm de la dumneavoastră că acest mod de a nu ne prostitua cuvintele a fost prea puțin, că el nu a fost un angajament politic, ci un vinovat apolitism”⁵. Răspunsul Hertei Müller nu a întârziat să apară, tăios, în maniera specifică, și s-a raportat la țările din centrul Europei, unde s-au înregistrat mișcări de protest chiar și în sânul Bisericii fiind „mai mulți oameni care au spus ceva împotriva regimului. În România, dacă vrei să vorbești de disidență, nu ai ce să spui, decât, eventual, că nu a fost disidență organizată”.⁶

Replicile care au urmat acestui dialog reliefează poziția celor doi oameni de cultură. Situația creată este cel puțin hilară, de partea cui să te situezi, fiecare aduce argumentele sale egale ca măsură. Vorbind despre mașina de scris, care trebuia înregistrată la miliție, Gabriel Liiceanu a întrebat: „Dumneavoastră ați fost?”, „Da”, a răspuns Herta Müller. „Eu n-am mers”, a contraatacat Liiceanu. „Oh, sunteți disident”, l-a ironizat scriitoarea. „De ce ați mers?” „Ca să folosesc mașina de scris fără să mă aresteze” „Trebuia să fiți disidentă și să vă asumați riscul, să nu vă lăsați umilită în felul acesta” „Da, dar vedeți, n-am fost. Poate nici n-am fost disidentă, pe când alții au fost, cei care și-au scris cărțile cu limbaj curat”.⁷

De ce ar putea aplauda cineva în această situație, când este acuzat că nu a făcut destul în regimul comunist, că nu s-a revoltat suficient? Reacția publicului ar putea fi motivată de privarea de libertate, adevărata libertate, concept enunțat de cineva care înțelege, trăind oprimarea unui regim dictatorial, dar și libertatea unei țări democratice. Poate, publicul a fost gata să-și asume gradul de ipocrizie sau o anumită formă de ignoranță pe care a trăit-o în perioada adusă în discuție. La fel de adevărat însă este și faptul că aplauzele ar fi putut fi inconștiente, iar ofensiva Hertei Müller să se fi datorat tocmai acestei percepții.

Interviul seamănă cu o luptă „corp la corp” dintre doi scriitori: unul care a rămas și unul care a plecat, fiecare își apără dreptatea lui. Herta Müller, cu un limbaj simplu, folosește „cuvinte corozive”⁸ ale limbii române, spune pe nume unor lucruri pe care cei rămași încă se tem să o facă. Se constată o discrepanță reală între abordarea *din afară* și cea *dinăuntru*, cine este mai

⁵ [http://www.youtube.com/watch?„Herta Muller la Bucuresti, 2010”](http://www.youtube.com/watch?„Herta+Muller+la+Bucuresti,+2010”) (part 4/5 dialog cu Gabriel Liiceanu)

⁶ ibidem

⁷ ibidem

⁸ Gabriel Liiceanu, TVR, duminică, 3 octombrie 2010.

îndreptătit să se plângă, cel rămas sau cel plecat? Pe de altă parte trebuie spus că Herta Müller nu și-a clarificat încă sentimentele față de țara natală. Sentimentele sale de dragoste și ură răzbat în toate discursurile, fie în presa românească, fie în cea străină. În afara intelectualilor cărora dictatura le-a marcat tinerețea și creația, și care își exprimă opiniile în presă, tinerii jurnaliști nu fac decât să reproducă unele articole din alte publicații.

În urma dezbaterii de la Ateneu, spiritele s-au aprins, au apărut reacții pe blogurile literare sau în revistele de cultură. Caius Dobrescu scrie un articol în *Observator cultural* în care își justifică nemulțumirea față de asocierea Hertei Müller cu Gabriel Liiceanu în dezbaterea amintită: „Mi se pare tristă integrarea unei scriitoare de o mare autenticitate și forță a vibrației morale, așa cum este Herta Müller, în mașina de autocanonizare ca disident și „rezistent“ a unui personaj care întrupează conformismul moral-intelectual.”⁹

Nicolae Manolescu, cel care susține, la început, că premiul este, fără îndoială, onorant și pentru România, opera pentru care scriitoarea a primit distincția arătând că nu pot fi ignorate rădăcinile sale românești, s-a văzut nevoit să constate în *Adevărul*, vineri, 1 octombrie 2010:

„Ce enormă dezamăgire felul în care Herta Müller a răspuns la întrebările lui Gabriel Liiceanu în dialogul lor de la Ateneu! Înainte de orice, mi s-a părut nepotrivită cu statura ei morală flatarea unui public doritor să audă exact ceea ce i se spunea. Herta Müller a jucat, evident, un rol. Faptul că l-a jucat perfect, ca o mare actriță, e departe de a putea fi considerat o scuză. Aplauzele la scenă deschisă dovedeau că mesajul ei trecuse rampa. Ceea ce este ciudat este că publicul nu părea să fi remarcat că nu doar scriitorii erau aruncați în groapa cu lei a judecății de apoi a colegei lor de breaslă, ci și poporul român în întregul lui. Un mesaj, nu doar răutăcios, ci și incorect. Herta Müller îl transmisese și cu alte ocazii, deși nu cu audiența din 27 septembrie. Mesajul consta în criticarea fără menajamente a comportamentului românilor în anii dictaturii comuniste și a lipsei de atitudine civică a scriitorilor“.¹⁰

Nici Gabriel Liiceanu, cel care declara, înainte de întâlnirea la Ateneu, pentru emisiunea „București punkt Bonn”¹¹, că Herta Müller „spune în mod explicit că ea nu poate scrie decât

⁹ Caius Dobrescu, *Gabriel Liiceanu lângă Herta Müller?* în *Observator cultural*, Nr. 554, 2010

¹⁰ http://www.adevarul.ro/nicolae_manolescu_-_comentarii/Ce_nu_vrea_sa_stie_Herta_Muller_I_7_346235375.html

¹¹ Emisiunea se transmite în fiecare vineri, de la ora 17:00, pe HotNews.ro și pe frecvențele **Deutsche Welle Romania**

dinăuntrul răni pe care i-a provocat-o viața”¹², vine să lămurească atitudinea publicului, la TVR, duminică, 3 octombrie:

„Nu este bine să vă imaginați că publicul dintr-o sală este omogen. Dacă jumătate din sală aplaudă, puteți să aveți senzația că a aplaudat toată sala. Deci e greu de spus: publicul, în întregime lui, a aplaudat. În clipa în care Herta Müller, în fața acestui public, lansează judecăți inconvenabile pentru publicul care o aplaudă, suntem în plin circ, cum spunea ea. Într-adevăr, e circ ca tu să râzi într-o măsură de sală, să folosești cuvinte corozive, șocante, din vocabularul român, și să stârnești aplauze. Sincer să fiu, eu n-am înțeles atunci de ce a aplaudat lumea când ea a folosit un cuvânt care face parte dintre cuvintele corozive ale limbii române. Lumea a aplaudat; eram în plin circ atunci. E greu să luați ca etalon măsura neomogenă a sălii. Fiecare venea acolo cu biografia lui, fiecare avea frustrările lui sau nu, fiecare s-a simțit încântat sau nedreptățit; lucrurile au fost extrem de variate. Dacă 50 de oameni aplaudă într-o sală de 800, se consideră că sala a aplaudat”¹³.

În privința aplauzelor, Ovidiu Șimonca se întreabă în editorialul său din *Observator cultural* cum se poate cineva îndoii că aplauzele nu ar fi fost sincere:

„În sala în care erau prezenți oaspeții germani, primiți cum se cuvine de Ioana Grünwald de la Institutul Goethe, se aflau și Andrei Pleșu, Neagu Djuvara, Toader Paleologu, Andrei Cornea, Andrei Oișteanu, Adriana Bittel, Nicolae Manolescu, Livius Ciocârlie, Ana Blandiana, Romulus Rusan, ambasadorul Germaniei, Andreas von Mettenheim, ministrul Culturii, Kelemen Hunor, editori, de la Denisa Comănescu și Lidia Bodea la Bogdan Alexandru-Stănescu, Simona Kessler, care o reprezintă, ca agent literar, pe Herta Müller în România, traducătorii Alexandru Al. Șahighian și Corina Bernic, jurnaliști de la Deutsche Welle. Unde erau „figurile dubioase“ care aplaudau frenetic?”¹⁴

În același articol, Ovidiu Șimonca pare să descopere cauza pentru care Gabriel Liiceanu a fost deranjat de ofensiva invitatei: „Povestea cu aplauzele are, de fapt, în opinia mea, două înțelesuri. Primul, aplauzele au fost oferite, în cea mai mare parte, Hertei Müller, directorul Editurii Humanitas rămânând deseori blocat în fața scriitoarei, fără replică (și fără aplauze). Al doilea înțeles: pe tot parcursul serii, între Herta Müller și Gabriel Liiceanu s-a căscat o prăpastie,

¹² <http://www.hotnews.ro/stiri-cultura-7883182-audio-gabriel-liiceanu-despre-herta-muller-este-teribil-inteligenta-spontana-dispusa-discute.htm>

¹³ <http://www.tvr.ro/search.php?s=gabriel+liiceanu+3+octombrie+20101&image.x=0&image.y=0>

¹⁴ http://www.observatorcultural.ro/*articleID_24356-articles_details.html, *Cine s-a supărat pe Herta Muller?*

un clivaj, a fost un soi de inadecvare, de nepotrivire. Herta Müller a fost firească, naturală, ironică, plăcută, Gabriel Liiceanu n-a putut să reziste unui dialog normal, a fost „încremenit în proiect“, într-o idee nefertilă de a compara biografiile.”¹⁵

Cei rămași în țară au primit vestea Nobelului cu o anumită neîncredere, iar pe laureată, cu suspiciune. Paul Goma, unul dintre scriitorii exilați de comunism, afirmă că premiul Hertei Müller nu are nicio legătură cu România, chiar dacă Herta Müller își afirmă recunoașterea disidenței sale, unul dintre puținii disidenți adevărați:

„Cum să însemne premiul Hertei Müller ceva pentru România? Ea nu a spus că este scriitoare română, ci bănățeană. Mai mult, ea nu a fost în exil, ci în recuperare”, spune, pe un ton răspicat, și continuă: „Ca neamț, Herta Müller a fost recuperată de Germania. Am auzit-o lăudându-se că în curând are să scrie o carte despre suferințele mamei ei din lagarele rusești. Și, vă întreb, a scris-o?”¹⁶, deschizând astfel calea suspiciunii care încă o însoțește pe Herta Müller, ca o «fantoșă», și despre care ea amintește în încheierea interviului amintit acordat săptămânalului german:

„În dosarul meu există două persoane diferite. Una se numește „Cristina”, este dușman al statului, este combătută. Pentru a o compromite pe această Cristina, în atelierul de falsuri al departamentului D (dezinformare) a fost fabricată o fantoșă din toate ingredientele care-mi pot face cel mai mult rău: o comunistă credincioasă sistemului, o agentă lipsită de scrupule. Oriunde mă duceam, eram condamnată să trăiesc cu această fantoșă. Ea nu era doar pusă pe urmele mele, ci mi-o lua chiar înainte. Și cu toate că de la bun început am scris numai împotriva dictaturii, fantoșa își urmează pînă azi propriul ei drum. Ea a devenit de sine stătătoare. Deși de 20 de ani dictatura ține de domeniul trecutului, fantoșa mai rătăcește primprejur. Oare pentru cîtă vreme încă?”¹⁷ Herta Müller este și acum marcată de frica trăită în toți anii comunismului și obsedată de agenții securității, care, spune ea, o urmăresc peste tot, atunci când se întoarce în țară.

Cristian Tudor Popescu consideră că premiul obținut de Herta Müller este, în cea mai mare măsură, acordat spațiului spiritual și cultural german, având, în același timp și o însemnată componentă politică:

¹⁵ Ibidem

¹⁶ <http://www.napocanews.ro/2009/10/inedit-paul-goma-%E2%80%93-fragment-de-jurnal-vineri-9-octombrie-2009.html>

¹⁷ <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4514775,00.html>, Interviu acordat hebdomadarul DIE ZEIT, *Securitatea este pe mai departe activă*, de Rodica Binder și Robert Schwartz, 27.07. 2009

„Este bine că a luat acest premiu și este bine că putem scrie pe ecranele televizoarelor «Herta Müller, scriitoare născută în România», dar, totuși, nu pot să nu mă gândesc că nu au luat premiul Nobel Petru Dumitriu, Marin Preda, Marin Sorescu, Ileana Mălăncioiu, ca să nu mai vorbesc de Tudor Arghezi. "Doamna Herta Müller, o persoană absolut onorabilă, este o scriitoare de expresie germană, și nu de expresie literară românească. Dacă nu pleca în 1987 din România, nu ar fi luat acest premiu. Contribuția României la opera Hertei Müller este viața trăită de dânsa sub Ceaușescu în anii '70-'80. Se poate spune că principalul contributor la premiul Hertei Müller este Nicolae Ceaușescu. Am văzut conferința de presă a proaspetei laureate Nobel: a vorbit tot timpul de dictatură, nu de literatură. Parcă era Nelson Mandela. Poate Herta Müller?că era mai nimerit premiul Nobel pentru Pace".¹⁸ Aceeași părere o împărtășesc și alți scriitori români care se exprimă mai mult sau mai puțin nuanțat.

Proza din romanele Hertei Müller are o tensiune interioară care nu încetează pe nicio pagină și nici în diferitele sale discursuri. Se simte afecțiunea, dar și resentimentul; prozatoarea se răzbună pentru toți anii petrecuți departe de o lume care i-a influențat personalitatea, apoi a renegat-o și nu uită nicio clipă felul în care dictatura a fost în stare să mutileze suflete și vieți.

Imediat după decernarea premiului, canalele de știri din România abundau de informații referitoare la discursul cerut laureatului care trebuia să explice, să-și motiveze „magia cuvintelor și rostul scrisului său”. Herta Müller și-a început discursul făcând referire la copilărie și la întrebarea pe care i-o adresa mama ei în fiecare dimineață:

„- Ai o batistă, mă-ntreba mama în fiecare dimineață la poarta casei, înainte să ies în stradă. N-aveam. Și pentru că n-o aveam la mine, mă întorceam iar în cameră și-mi luam una. Dimineața n-aveam niciodată batista la mine, fiindcă în fiecare dimineață așteptam această întrebare a ei. Batista era semnul că dimineața mama mă ocrotește. În ceasurile și treburile cotidiene de mai târziu, eram pe cont propriu. Întrebarea ai o batistă era o tandrețe indirectă. Una directă ar fi fost jenantă, așa ceva nu exista printre țărani. Iubirea se deghiza în întrebare. Doar așa putea fi rostită sec, pe ton poruncitor, ca și cum s-ar fi referit la o manevră curentă din procesul muncii. Faptul că-mi vorbea cu asprime chiar sublinia tandrețea. În fiecare dimineață eram la poartă, o dată fără batistă și-o a doua oară cu batistă. Abia apoi ieșeam în stradă, ca și cum, odată cu batista, o aveam cu mine și pe mama.” Evocarea acestei întâmplări este un mod de a-și exhiba sensibilitatea traumatizată, pusă uneori la îndoială.

¹⁸ <http://revistacultura.ro/blog/2009/10/herta-muller-reactii-romanesti-la-nobel-o-trecere-in-revista-de-c-stanescu/>

Într-un scurt comentariu, Doina Uricariu își exprimă părerea în legătură cu subiectul dezbătut în presă, privitor la ideea lansată că Herta Müller nu ar fi româncă: „Oriunde a scris și va scrie Herta Müller, rădăcinile acestea românești nu vor putea fi tăiate pentru că ele sunt laptele amărăciunii, nedreptăților și minciunii, pe care scriitoarea l-a supt în Banatul și Romania pe care oricât le-ar condamna o urmăresc și-i dau toata vloga și vâna de scriitor și de om. Această jupuire pe viu a omului de condiția lui umană este tema obsedantă a Hertei Müller.”¹⁹

Ceea ce se întâmplă este inevitabil, există și apreciere, dar și neînțelegere a contextului, răutate și invidie. Hertei Müller i se reproșează, direct sau voalat, faptul că dacă nu ar fi trecut printr-o dictatură, nu ar fi câștigat Premiul Nobel, iar Ceaușescu nu ar trebui atât de aspru denigrat. Părerile malițioase nu-i lipsesc nici laureatei, mai ales în privința lui Mircea Cărtărescu, care ripostează:

„De la înălțimea și cu forța unui laureat Nobel, Herta Müller mi-a făcut, în câteva interviuri consecutive date înainte să sosească în România, o mare și inexplicabilă nedreptate. Dintre toți scriitorii români care trăiesc azi, m-a numit doar pe mine ca reprezentant al unei intelectualități rămase fără reacție în fața dictaturii comuniste. Eu sunt cel vinovat că nu am avut și noi un Havel, eu, prin tăcerea mea, am creditat dictatura. Eu sunt cel care, închis într-un turn de fildeș, am trăit "cu nasul în vânt", nepăsător la suferințele semenilor mei. Nu Eugen Barbu, nu Păunescu, nu Vadim, nu falanga de cântăreți în strună ai regimului, nu nenumărații delatori ai Securității (în fiecare zi ies alții la iveală), nu cei care au fost membri ai CC al PCR, nu șefii de ziare și edituri, nu cei din conducerea Uniunii Scriitorilor, nu decanii facultăților și abonații călătoriilor în străinătate din acele vremuri sunt pentru Herta Müller chintesența intelectualului vinovat al epocii comuniste, ci eu, Mircea Cărtărescu, despre care Herta nu pare să știe nimic.”²⁰

Alți intelectuali români au fost rezervați față de entuziasmul care i-a cuprins pe ceilalți confrăți, și și-au manifestat mulțumirea față de această alegere. Horia Roman Patapievici, președintele Institutului Cultural Român, consideră că acordarea Premiului Nobel pentru literatură scriitoarei Herta Müller are „o semnificație specială pentru România” (...) Nu este o scriitură obiectivă despre un regim totalitar, ci este problematizată trauma pe care a produs-o regimul comunist la nivelul omului simplu”, uitând incidentul petrecut în 2008 când în ziarul „*Frankfurter Rundschau*”, adresându-se lui Horia-Roman Patapievici, Herta Müller a protestat

¹⁹ <http://revistacultura.ro/blog/2009/10/herta-muller-reactii-romanesti-la-nobel-o-trecere-in-revista-de-c-stanescu/>

²⁰ <http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-o-nedreptate-908350.html>

împotriva invitării foștilor colaboratori ai Securității Sorin Antohi și Andrei Corbea Hoisie de către Institutul Cultural Român la Berlin la conferința organizată la 19 – 25 iulie 2008.

Scriitorul Nicolae Breban o consideră pe Herta Müller scriitor german, ea fiind cunoscută mai ales în Germania, iar criticul Eugen Negrici este de părere că premiul decernat scriitoarei este unul „surprinzător și onorant pentru literatura română, care a avut-o pe Herta Müller în rândurile ei ceva vreme”.²¹

Cel care concluzionează cu înțelepciune, pare să fie filozoful Andrei Pleșu, afirmând, în mai multe rânduri, că o admiră pe scriitoare pentru modul ei de a fi mereu deasupra conveniențelor și modelor și aproape că ar inventa pentru ea un premiu Nobel pentru calitate umană. „În ceea ce privește împăcarea scriitoarei cu propriul trecut și cu țara în care s-a născut, Herta Müller nu se poate liniști. O să rămână toată viața un om în ofensivă, pe care nimic nu îl va schimba.”²² Românii nu vor percepe gestul istoric al Comitetului Nobel, și nici nu vor învăța să își asume istoria și să își recunoască vinovăția colectivă, pentru că „în afara celor care l-au trăit nemijlocit, trecutul nu poate fi o zonă de interes general”.²³

Cărțile Hertei Muller pătrund cu greu în conștiința populară pentru că nu este vorba despre un scris lejer, ci de unul dens, profund și alert în care cititorul se regăsește cu greu, el trăind o altfel de disidență, iar publicul tânăr netrăind-o deloc. Herta Müller nu știe să menajeze, pune sare pe rană și așteaptă reacții, metodă asemănătoare cu a torționarilor din perioada comunistă, acuzațiile însă nu vizează raporturi formale, ci mai degrabă ideea unei complicități a intelectualilor, prin non-reacție, prin pasivitate politică.

Societatea românească se raportează doar la trecutul recent, trecutul care a marcat generații întregi de intelectuali este tratat superficial, iar Herta Müller a sesizat diferența dintre „a zice” și „a face”, a unor responsabili cu descoperirea adevărului, acțuând tocmai pe această deficiență care persistă din cauza celor care au făcut parte din vechiul regim și încă mai ocupă funcții importante de conducere.

Rolul presei era de a prezenta evenimentele, într-o situație de democrație firească. Valul de informații, acuze, revizuri ale unor comportamente din trecut a fost, astfel, inevitabil. Momentul de după 2009, când Herta Muller obține premiul, pretext pentru dezbaterile publice, nu

²¹ <http://www.gandul.info/news/este-nobelul-hertei-m-ller-si-al-romaniei-cum-raspund-manolescu-goma-ple-su-ctp-si-cartarescu-4972220>

²² http://www.realitatea.net/andrei-ple-su-pentru-herta-muller-as-inventa-un-nobel-pentru-calitate-umana_636122.html

²³ ibidem

va mai semăna cu momentul anterior. Se afirmă adevăruri grele, se ridică semne de întrebare și se face mereu referire la întâlnirea de la Ateneu dintre Gabriel Liiceanu și Herta Müller. Prin declarațiile sale, Herta Müller a orientat percepția publicului românesc asupra disidenței, nu doar ca rezistență culturală, ci și ca intenție morală.

Bibliografie:

Adameșteanu, Gabriela, *Limba română participă la limba germană în care scriu*,

Bucureștiul cultural, octombrie 2009 <http://atelier.liternet.ro/articol/9225/Gabriela-Adamesteanu-Herta-Muller/Limbaromana-participa-la-limba-germana-in-care-scriu.html>

Binder, Rodica. *Convorbiri cu Herta Müller. Foamea de adevăr și de literatură*, în *România literară*, Nr. 5, Anul XLI, 2010 http://www.romlit.ro/herta_mller

Binder, Rodica. *Interviu. Cu Herta Müller despre colaje*, în *România literară*, Nr. 39, Anul XXXVII, 2005

Binder, Rodica. *Interviu. Herta Müller*, în *România literară*, Nr. 30, Anul XXXVI, 2003

Binder, Rodica. *Herta Müller. Experiența dictaturii și forța memoriei*, în *România literară*, Nr. 1, Anul XXXIII, 2000

Binder, Rodica, Schwartz, Robert. *Securitatea este încă activă*, world.de, 27.07. 2009 - <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4514775,00.html>

Dobrescu, Caius. *Gabriel Liiceanu lângă Herta Müller?* în *Observator cultural*, Nr. 554, 2010 - http://www.observatorcultural.ro/Gabriel-Liiceanu-linga-Herta-M%20C4%82%C5%BAller*articleID_24327-articles_details.html

Manolescu, Nicolae. *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008 http://www.adevarul.ro/nicolae_manolescu_-_comentarii/Ce_nu_-vrea_sa_stie_Herta_Muller_-_I_7_346235375.html

Martin, Matei, *Capcanele memoriei*, interviu, în *Dilema veche*, Ianuarie, 2011 <http://www.dilemaveche.ro/sectiune>

Stănescu, C. *Herta Muller: Reacția românilor la Nobel. O revizuire de C. Stănescu*, <http://revistacultura.ro/blog/2009/10/herta-muller-reactii-romanesti-la-nobel-o-trecere-in-revista-de-c-stanescu/>

Sultănoiu, Marian. *Este Nobelul Hertei Müller și al României? Cum răspund Nicolae Manolescu, Paul Goma, Andrei Plesu, CTP și Mircea Cărtărescu* - *Gândul. Info*, 8.10. 2009 -

<http://www.gandul.info/news/este-nobelul-hertei-m-ller-si-al-romaniei-cum-raspund-manolescu-goma-plesu-ctp-si-cartarescu-4972220>

Șimonca, Ovidiu. Cine s-a supărat pe *Herta Müller*?, în *Observator cultural*, nr. 545, 2010
http://www.observatorcultural.ro/Summary*pageID_23-13.

Ștefănescu, Alex. *Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)*, Editura Mașina de scris, București, 2005

Vasilescu, Mircea. *Presa despre Herta Müller*, nr. 347, 2010

<http://www.dilemaveche.ro/category/editie/dilema-veche-nr-347-7-octombrie>

<http://www.youtube.com/watch?v=dC2xXcY-z3w>

“*Herta Müller la București, 2010*” “*Herta Müller în dialog cu Gabriel Liiceanu*”

<http://www.napocanews.ro/2009/10/inedit-paul-goma-%E2%80%93-fragment-de-jurnal-vineri-9-octombrie>

<http://stirileprotv.ro/stiri/eveniment/discursul-hertei-muller-inaintea-decernarii-premiilor-nobel.html>

<http://www.dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptaminii/articol/presa-herta-muller>

<http://www.romanalibera.ro/opinii/interviuri/scriitorii-romani-erau-prea-incurcati-cu-dictatura-199678.html> (2010)

http://www.realitatea.net/andrei-plesu-pentru-herta-muller-as-inventa-un-nobel-pentru-calitate-umana_636122.html

<http://.bookiseala.ro/herta-muller-%E2%80%93Cin-romania-dictatura-traieste-a-doua-viata%E2%80%9D/19677.html>

http://www.adevarul.ro/nicolae_manolescu_-comentarii/Ce_nu_-vrea_sa_-stie_Herta_Muller_-I_7_346235375.html

<http://www.evz.ro/detalii/stiri/senatul-evz-o-sansa-irosita-907613.html>

<http://www.romanalibera.ro/cultura/oameni/dialogul-herta-muller-gabriel-liiceanu-moment-istoric-pentru-cultura-romana-200986.htm>

<http://www.napocanews.ro/2009/10/inedit-paul-goma-%E2%80%93-fragment-de-jurnal-vineri-9-octombrie-2009.html>

<http://www.romanalibera.ro/actualitate/eveniment/interviu-cu-herta-muller-2007-traiesc-in-limbi-imprumutate-167044.html>